

Lærerveiledning «Om Tyranni»

Mål med opplegget:

Å vekke elevenes interesse for sakprosa:

- ✓ gjennom at elevene utforsker tekstene
- ✓ gjennom at elevene setter ord på sin personlige leseopplevelse
- ✓ gjennom at elevene diskuterer temaer som tas opp i teksten
- ✓ gjennom at elevene reflekterer kritisk over tekstenes påvirkningskraft og troverdighet
- ✓ gjennom at elevene bruker sakprosa tekster som inspirasjon og modell for egne tekster

Lærerveiledningen bygger først og fremst på tekstutdragene.

FØR – alle utdragene

Studer coveret på boka «Om tyranni» sammen med en læringspartner:

1. Hva synes dere om illustrasjonen på forsiden? Hvilke assosiasjoner får dere?
 - Hvorfor tror dere at illustratøren har valgt å la tittelen på boka kappe hodet av figuren?
 - Hvorfor tror dere at figuren er kledd i svart, og hvorfor har han knyttede never?
 - Hva gjør det med illustrasjonen at det er brukt forskjellige teknikker?
2. Boka handler om tyranni. Hva er det for noe? Kjenner dere til noen eksempler på tyranni?
3. Nora Krug er en kjent illustratør og forfatter. Finn ut mer om Nora Krug og skriv ned tre faktasetninger om henne.
4. Hvorfor tror dere at forfatteren, Timothy Snyder, har valgt å skrive en bok om hva vi kan lære av det tjuende århundre? Tror du at ungdommer i dag kan lære noe viktig av forrige århundre? Hvordan da og på hvilke måter? Forsøk å skrive ned flere punkter og presenter dem for resten av klassen.
5. Hvert kapittel er utformet som et råd, eller lærdom. Hva betyr illustrasjonen under tittelen på de tre kapitlene du får lest i dette tekstutdraget? Hvordan kan du sette illustrasjonen i sammenheng med rådet?
6. Finn hele diktet «Du må ikke sove» av Arnulf Øverland både i tekst og lyd. Lytt til diktet imens dere følger med i teksten. Hva handler dette diktet om? Mange mener diktet fortsatt er aktuelt og relevant. Hva betyr disse to ordene og hvorfor tror dere mange mener dette om diktet?

Underveis

Sett strek i margen når du leser ...

- noe som overrasker deg

- noe som gjør inntrykk på deg
- noe du lurer på, som var vanskelig å forstå

ETTER

I læringspar:

- Gå igjennom strekene du har satt i margin sammen med en læringspartner. Forklar og hjelp hverandre med å forstå.
- Hva er maktfordelingsprinsippet?
- Hva betyr opposisjon og opposisjonsparti?
- Les innledningen i hvert kapittel høyt i grupper og diskuter innholdet. Hva betyr dette? Prøv å forklare det som står der med andre ord og ved å vise til eksempler.
- Finn bilder fra og informasjon på nettet om Riksdagsbrannen i 1933. Skriv ned 5 stikkord om brannen. Hva ble konsekvensene?

Klassesamtaler i større eller mindre grupper:

- Hva sitter elevene igjen med etter å ha lest disse tre tekstutdragene? La dem snakke sammen i om begrepet tyranni. Lag gjerne et tankekart på tavla underveis.

I tillegg kan følgende spørsmål brukes i en klassesamtale

1. Hva er «fake news» og hvorfor er det et omstridt begrep?
2. Hva tenker dere om de 20 punktene, altså «lærdommene» på de to første sidene? Er det noe som er viktigere enn noe annet om man ikke skal begå de samme feilene?
3. Hva kjennetegner et totalitært styresett, og hvorfor tåler det ikke sannhet?
4. Er det lurt å alltid forholde seg kritisk til det som presenteres som sannheter?
5. Hva kan få folk til å slutte å tro på det som er sant? Er dette farlig?
6. Hva tenker dere om at statsledere forteller løgner, hvilket ansvar har de til å forholde seg til sannheten?
7. Hvilket ansvar har vi til å avsløre usannheter og la være å spre løgner på sosiale medier?
8. Diskuter denne påstanden: en del av det som finnes på nettet er der for å skade deg.
9. Hvordan kan vi avsløre propaganda og konspirasjonsteorier?
10. Diskuter denne påstanden: konspirasjonsteorier er skadelige for demokratiet.
11. Hvorfor er ytringsfrihet viktig?
12. Antall mennesker som er villige til å betale for å få tilgang på nyheter og informasjon har sunket kraftig. Hvorfor det, og er dette problematisk?
13. Hva er et fiendebilde og hvordan kan slike fremstillinger være skadelig? Hva kan vi gjøre for å forhindre det?

Større oppgaver:

Egen tekstproduksjon – skrive bokanmeldelse av en selvvalgt sakprosa, helst for ungdom.

Oppgave 4 i førlesingsoppgavene kan utvides til å bli en tverrfaglige gruppeoppgave i samfunnsfag og norsk, der elevene lager veggplakater med en faktaboks om hendelser i Europa 1914-1989 og en liste med lærdommene de mener er viktige. Gruppene kan fordeles på forskjellige perioder/hendelser, for eksempel: 1900-1919, 1920-1939, 1940-1945, 1950-1989. For å få mest ut av en slik oppgave anbefales det å sette av minimum tre skoletimer og avslutte med kunnskapsdeling.